

APROPÅ FRÖDINGSSTIPENDIET

Det har sagts om Gunnar Ekelöf, att han alltid är sig olik, förändras från diktsamling till diktsamling. Allting kan och bör sägas tvärtom. Ekelöfs sista diktbok, *Om hösten*, aktualiserar påståendet att han alltid är sig lik, att han envisare än de flesta upprepar sig själv. Man kan t. ex. plocka ut vissa specifika ord eller ordkombinationer som förekommer minst ett par gånger i varje bok, fiskar, sten, svindel, stjärna, sjungande lampa, filande syrsor osv. På samma sätt är det med tankar, problemställningar och lösningar. Inte så sällan finner man en bild i en diktsamling återupptagen i nästan identiskt samma formulering i en senare. Hans poetiska natur är inte den, som betraktar ett behandlat motiv som färdigt, hans diktning är en strand med uppskölda föremål, som tankarnas vågor ständigt slipar jämnare.

I *Om hösten* går han än längre. Den består till större delen av reproduktion och bearbetning av äldre material, vilket tillkomstid sträcker sig tillbaka till ungdomsåren. Ekelöf har själv påpekat, att han söker komponera sina diktsamlingar som helheter. Om hösten är av naturliga skäl brokigare än de föregående, men även i denna märks klart en medveten komposition. Den första dikten heter "En verklighet (drömd)", den sista "En dröm (verklig)". Under ursäkten för de approximationer, som en kort recension måste innehålla, kan det vara tillåtet att säga, att verklighetsproblemet alltid varit centralt för Ekelöf. Det återkommer i skiftande form i praktiskt taget allt han skriver. Så avslutar *Om hösten* hela hans tidigare produktion, konturerar den, avskiljer den från yttrevärlden (kanske också från honom själv).

De två nämnda dikterna är det egentligt nyskrivna i *Om hösten*. Den andra dikten, "En ros från Allmag", finns publicerad (med några få avvikelser) i *Vintergatan* (Sveriges författareförenings kalender) 1946 under titeln "Ballad om mannen från havet". Sista stycket, "Envoi", förekommer dessutom i den 1945 utkomna *Non serviam* (Havstema). Det är möjligt att några småstycken ur "Dikter vid skilda tillfällen", bokens största avdelning, är från åren efter *Non serviam*, men de drunknar i så fall i det gamla, i "upprinnelsemanuskript" och "diktat", som Ekelöf kallar dem i ett efterord. Sedda ur allmänhetens synpunkt (och inte ur Gunnar Ekelöfs) förefaller nog en del av dessa senare fämligen umbärliga. De kan ha varit intresseväckande på trettioalet, men det är tjugo år sedan. Den näst sista dikten, "Röster under jorden", är sammansatt av "En dödsdröm", ur *Non serviam* och ett upprinnelsemanus som finns i *Dikter vid skilda tillfällen*, plus litet plock ur *Sent på jorden* (Korollarium till skymningen), *Dedikation* (Berlin 1933) m. m.

Så är bokens register redovisat. Vad man kan uppleva av dessa dikter och i dem går jag inte in på. De suggerer associationskedjor, som måste bli olika från läsare till läsare, de skapar, som musik, stämningar i en som man har svårt att dela med sig av, som man knappast kan njuta utom i absolut ensamhet. Jag vågar mig inte heller på en diskussion av det formalt och innehållsligt analyserbara i diktsamlingen. Det skulle för det första föra för långt och för det andra knappast ge något nytt.

Men jag tillåter mig några allmänna reflexioner: *Sent på jorden*, Ekelöfs första diktsamling, har ett måtto, "sequor imperium, magne Cupido, tuum", som jag tolkat till: jag söker ditt kejsardöme, store Cupido. Om hösten inledes med: "Sequor imperium — sed sibi quisque facit". Tillägget är möjligen hämtat ur en dikt av Petronius, som talar om att det inte är någon gud som ger oss drömmarna: dem skapar var och en själv. "Ge mig gift att dö eller drömmar att leva", utbrister Ekelöf i *Sent på jorden* och talar om att syrsorna svingar sina osynliga saxar över gräset och sjunger in sitt vanvett mellan böckernas blad. Verklighetsupplevelsen, sinnesförnimmelserna, irriterar honom. I inledningsdikten i *Om hösten* har han drömt sig en verklighet, där syrsornas filande inte längre skrämmer, där han finner en lyckokänsla i förnimmandet. — Jag menar att dessa motto kan stå som metae för hans lopp, demonstrerande dess ellips.

Verklighetsproblemet hos Ekelöf (jag har bett om överseende med ordets närmevärde) kan föras tillbaka på några schematiserande begrepp: konflikt mellan rationalism och mystik. Smärtan av tillvarons dualism, människans otillräcklighet, intellektualiserar han till musik, till ett lyriskt vemod på jorden. Det händer att han tubbar orden att säga det osägbara, tills de får nervösa sammanbrott, förlorar sin ordlighet, blir till klingande skärvor, form och innehåll är ett. Konkordansen mellan form och innehåll märks inte bara i de enskilda dikterna och i diktsamlingarna som helheter, utan också i förhållandet mellan dessa, de griper in i varandra till en elliptisk slutenhet.

I *Panthoidens sång* i den recenserade diktsamlingen knyter Ekelöf an till en av Horatius carmina. Det finns en själsfrändskap mellan de båda skalderna. Ekelöfs strävan till harmoni mellan form och innehåll kommer en ofta att tänka på den eleganta, intellektuelle, skeptiske romaren, som kunde kalla sin diktning ett monument, hållbarare än bronzen. Om hösten förefaller på många sätt som sista handen vid ett jätteverk. Exegi monumentum! orden rymmer något av vemodet i *Fuimus Troes*. Finnet Ekelöf ett *Latium*? R. A.

Tiden för Harry Martinsons innehav av Gustaf Frödings stipendium utgick med år 1951. Vi skall följaktligen utse en ny stipendiat.

Gustaf Frödings stipendium utgår ur en fond, som insamlades genom subskription bland allmänheten på grund av upprop den 27 maj 1903. Fonden tillhör Uppsala Studentkår.

Fondens avkastning tilldelas för fem år under namn av Gustaf Frödings stipendium någon svensk diktare, som utses genom omröstning bland medlemmarna i till Sveriges Förenade Studentkårer anslutna kårer.

Stipendiet torde komma att utgå med kr. 1.200:— årligen.

Omröstning bland studenterna i Göteborgs Högskolas studentkår kommer att äga rum onsdagen den 2 april på Högskolan. Se närmare cirkulär och affischer.

Valbar är varje levande svensk diktare som inte tidigare innehaft stipendiet.

Hittillsvarande innehavare av Gustaf Frödings stipendium:

Ola Hansson
Wilhelm Ekelund
Jarl Hemmer

Hjalmar Söderberg
Nils Ferlin
Harry Martinson